

BARBU BREZIANU, MONDENUL TRADUCĂTOR AL *KALEVALEI*

VIRGINIA BARBU

Abstract: A distinguished intellectual of the Romanian interwar elite, Barbu Brezianu (1909–2008) was a judge, poet, novelist, art history researcher and the most acknowledged Romanian scholar of Brancusi's work. He also developed a sustained activity as a translator which was a special quality of his writer's profile. The paper focuses on his main translation endeavour, the Finnish epic *Kalevala*, from the first idea and edition, in 1938, to the last one, in 1999, sketching some interesting aspects of his personality from the light of time chronicles and archive documents.

Keywords: translation, adventure, personality, letter, story.

Parcursul biografic al lui Barbu Brezianu, începând de la profesia de magistrat și activitatea de poet și publicist, până la cea de cercetător al istoriei artei românești și specialist al operei lui Constantin Brâncuși, a înregistrat și o bogată activitate de traducător care adaugă o nuanță particulară profilului său de scriitor. Considerată o artă nobilă, exactă și efemeră, arta traducerii presupune un exercițiu de pătrundere prudentă în mintea unui autor și un act de devotament față de opera acestuia, traducătorul rămânând discret într-o zonă de umbră, trăsătură care-l apropie într-o mare măsură de istoricul de artă. Brezianu a tradus, începând din anii 1930, numeroși scriitori clasici, romantici sau moderniști: Balzac, Molière, Shakespeare, Kipling, Ronsard, Apollinaire, Cocteau, Nodier, Villon, iar în perioada instaurării regimului stalinist, în anii 1948–1953, și-a câștigat existența, ca și alți avocați, făcând traduceri la editurile de stat din scriitori sovietici.

În preajma anului 1934, în perioada în care activa ca magistrat, pasionat de literatura veche și vizitator asiduu al anticariatelor, Brezianu achiziționează mai mult din întâmplare¹ un exemplar din prima ediție, din 1867, a epopeii finlandeze *Kalevala* tradusă în limba franceză de Léouzon Le Duc².

Cu prilejul celebrării centenarului *Kalevalei* în Finlanda, se deschide la Helsinki, în 1935, o expoziție de artă populară românească³, context în care guvernul român anunță instituirea unui premiu de către Comisiunea română pentru Cooperare Internațională de pe lângă Liga Națiunilor pentru traducerea epopeei în limba română.

Expoziția finlandeză de artă decorativă și artă populară organizată la București în anul următor (1936) a fost evenimentul care a stârnit decisiv curiozitatea magistratului-poet pentru cultura și civilizația „Țării celor o mie de lacuri”. Vizitând Pavilionul Artelor unde era deschisă expoziția, Barbu Brezianu a fost marcat la vernisaj de discursul lui Al. Tzigara-Samurcaș, comisarul expoziției, care vorbea pentru prima oară de afinități între poporul finlandez și cel român, apropieri datorate unor similitudini etnice și geografice, comparând epopeea *Kalevala* cu balada *Miorița*, învecinându-i pe Elias Lönnrot și pe Vasile Alecsandri ca

¹ Lauri Lindgren, *Barbu Brezianu(1909–2008). Traducător al „Kalevalei” și istoric de artă*, în *România literară*, nr. 9, 2008, republicat în *Columna*, nr. 19, 2008, revistă a Universității din Turku, p. 40–42.

² Louis-Antoine Léouzon Le Duc (10. 12. 1815, Dijon – 22. 08. 1889, Paris), scriitor, jurnalist istoric și diplomat francez, traduce în proză *Kalevala* după ultima versiune a autorului, Elias Lönnrot, din 1849, *Le Kalevala : épopée nationale de la Finlande et des peuples finnois*, Librairie Internationale, Paris, Bruxelles, Leipzig, Livourne, 1867.

³ Expoziția din 1935 de artă populară românească din Finlanda a fost organizată de diplomatul Raoul Bossy (1895–1975), ministrul plenipotentiar al României în Finlanda (1934-1936), eveniment apreciat și marcat printr-o festivitate dedicată României de către Societatea Geografică Finlandeză, v. Alexandru Popescu, *Romanian-Finnish relations*, în *Revista pentru Studii Baltice și Nordice*, No. 1, 1999, p. 117, precum și Raoul Bossy, *Mărturii finlandeze din România*, București, Cartea Românească, 1937.

folcloriști deschizători de drumuri⁴. Aceste paralele pe care le făcea Tzigara-Samurcaș între creațiile literare ale celor două culturi, precum și premiul instituit pentru traduceri de Comisia de Cooperare Internațională, au declanșat ambiția lui Brezianu de a se confrunta cu vechea scriere finlandeză, inaccesibilă în original, descifrabilă însă din lecturi paralele, prin oglindirea mai multor traduceri.

Brezianu se angajează în aventura de a traduce epopeea finlandeză în limba română, având la bază o triplă lectură a *Kalevalei* în limba franceză: ediția din 1867, în versuri, a lui Léouzou Le Duc, versiunea în proză, din 1930, după această primă traducere, a lui Charles Guyot (editată de Piazza, la Paris) și reconstituirea în versuri, din 1931, a lui Jean-Louis Perret (Librairie Stock, Paris), la acestea adăugându-se, prin intervenția „fortunei finlandeze”⁵, descoperirea unui fragment tradus în românește în secolul al XIX-lea⁶.

Întreprinderea sa a fost încununată de succes, astfel încât presa românească din anul 1938 anunța: „Comisia națională română de cooperare internațională prezidată de prof. C. Țițeica a instituit, cu prilejul împlinirii a o sută de ani dela descoperirea manuscrisului epopeii finice *Kalevala*, un premiu de 20.000 lei pentru cea mai bună traducere în românește a acestei însemnate opere. Prezentându-se la concurs trei traduceri, comisiunea pe baza referatului d-lui Al. Philippide a acordat premiul d-lui Barbu Brezeanu [sic!], hotărând totodată să recomande traducerea d-sale uneia din editurile românești pentru publicare.”⁷

Travaliul bazat pe studiul versiunilor franceze ale traducerii epopeii finlandeze a fost, în chip metodic, completat de documentări paralele: lecturi despre mitologia Nordului, contemplarea unor opere de artă inspirate de *Kalevala*: ilustrațiile pictorului Akseli Gallen-Kallela (1865–1931) sau sculpturile lui Johannes Takanen (1849–1885), precum și străduința de „a pătrunde tainele melosului” finlandez, ascultând poemele simfonice *Luonnatar*, *Fiica Pohjolei*, *Reîntoarcerea lui Lemminkainen*, *Kullervo*, *Lebăda din Tuonela* – „operele aceluși «Enescu al Nordului» – Sibelius”.

Ca o mărturie a acestei activități febrile de documentare și a spiritului său sintetic stă exemplarul *Kalevalei* apărut la editura Gorjan în 1942, aflat în „Arhiva Barbu Brezianu” a Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu”, ale cărui prime pagini sunt împodobite de către autorul traducerii cu o carte poștală color reproducând una dintre ilustrațiile celebre ale *Kalevalei*, realizate în 1919–1920 de pictorul Joseph Alanen (1885–1920), și cu o mică monedă finlandeză (lipită), datată 1995. Exemplarul este un document al viziunii generoase asupra cărții pe care traducătorul, depășind rolul discret, subordonat al său față de autorul operei, a dorit s-o completeze cu un material vizual ce oferă informație și calitate în plus obiectului.

Temerara întreprindere a lui Brezianu fusese încă o dată vizitată de „fortuna finlandeză”, întruchipată de persoana doamnei Martta Laurikainen, funcționară la Ambasada Finlandei din București, care, spre sfârșitul traducerii, îi oferă *feed-back-ul* din partea unui nativ, cunoscător al epopeii naționale finlandeze. „Minunat de răbdătoarea fiică a Septentrionului” îi citea și recita melodios runele dintr-o „carte frumoasă cât o Biblie”, ajutându-l la stabilirea unor nuanțe subtile ale termenilor, la stilizarea materialului poetic, fluidizarea versurilor metamorfozate într-o proză alertă ce retrăia „abstracta muzică lăuntrică”⁸.

Născută în 1902 la Otrakkala, în Karelia, Finlanda (după 1940, Rusia), Martta Laurikainen-Negrea a copilărit la Sankt Petersburg, a fost martoră la apogeului familiei țariste Romanov, apoi a ascensiunii socialiste, din 1917, în orașul care va fi redenumit, după 1924, Leningrad. La începutul anilor '20, devine funcționară/ secretară la Ambasada Finlandeză din Moscova, apoi, succesiv, la Geneva, Budapesta și București, unde îl va cunoaște pe soțul său, Manole Negrea, cu care va putea să se repatrieze în Finlanda abia după anul 1960.

În „Arhiva Barbu Brezianu” se păstrează traducerea unui articol – destinat revistei *Eeva* din Helsinki – din finlandeză, în franceză, datată noiembrie 1942⁹, două pagini dactilografiate, însoțite de o carte de vizită a

⁴ Al. Tzigara-Samurcaș, *Spirit și afinități în artele populare, Cuvânt înainte* în catalogul *Expoziției finlandeze de artă decorativă și artă populară*, Pavilionul Salonului Oficial (Șoseaua Kisseleff), 10–30 iunie, 1936.

⁵ Barbu Brezianu, „*Kalevala*” de la poezie și proză la basm, în *Secolul 20. Finlanda. Pagini de civilizație și tradiție*, nr. 10–11–12, 1982, p. 70.

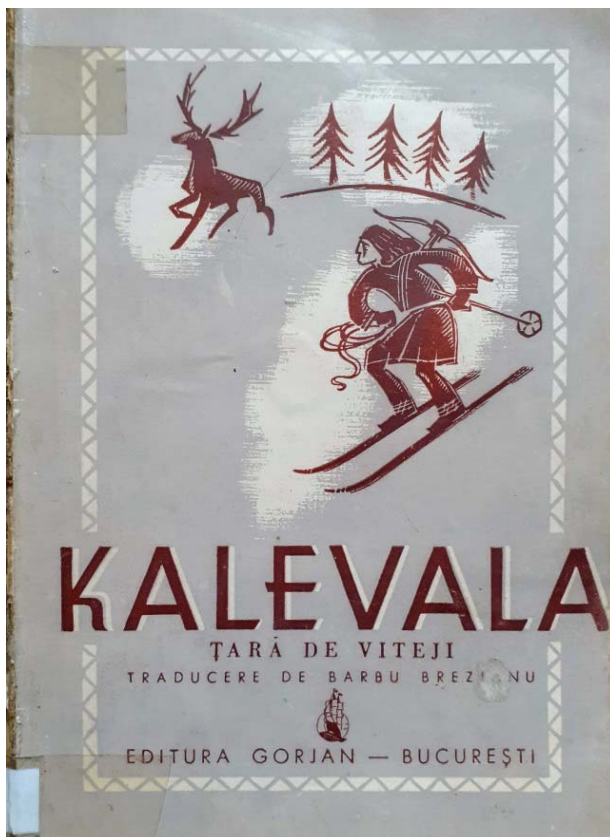
⁶ Grigori N. Lazu, *Moartea lui Gullervo* (cântul XXVI), în A.D. Xenopol, 451/ *traduceri libere și imitațiuni/ de/ Poesii antice și moderne din Occident și Orient*, Piatra Neamț, 1884.

⁷ *Premiul „Kalevala”*, cupură de presă datată de Brezianu cu stiloul 1938, aflată între filele *Kalevalei*. *Țară de viteji*, Ed. Gorjan, București, 1942, IIAGO, Arhiva „Barbu Brezianu”.

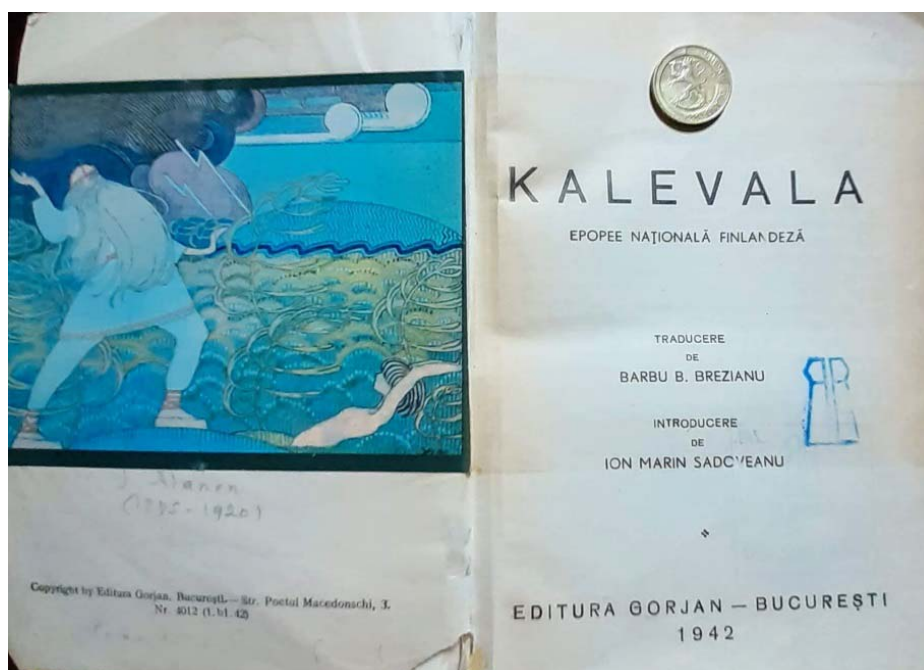
⁸ Barbu Brezianu, „*Kalevala*” de la poezie..., *op. cit.*, p. 73.

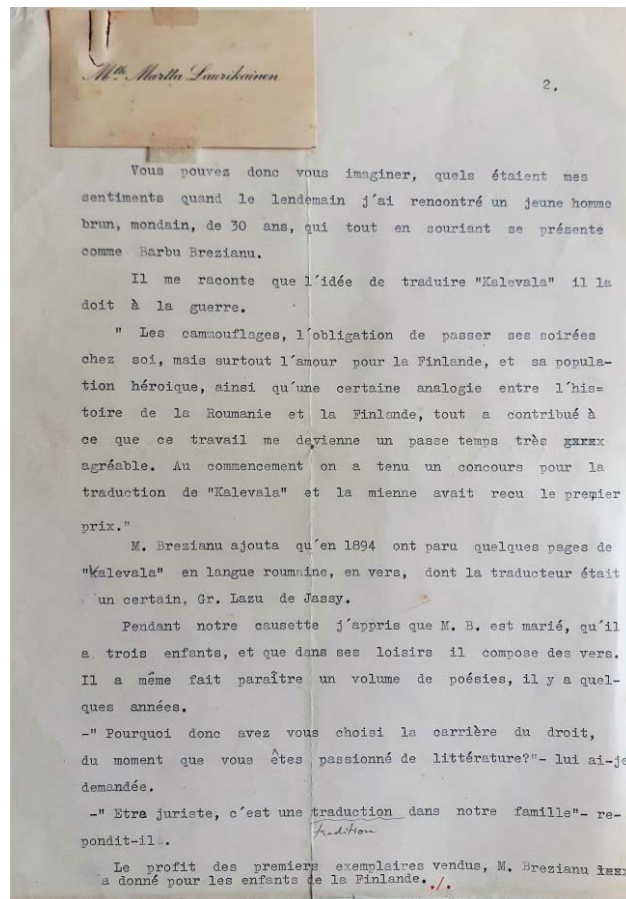
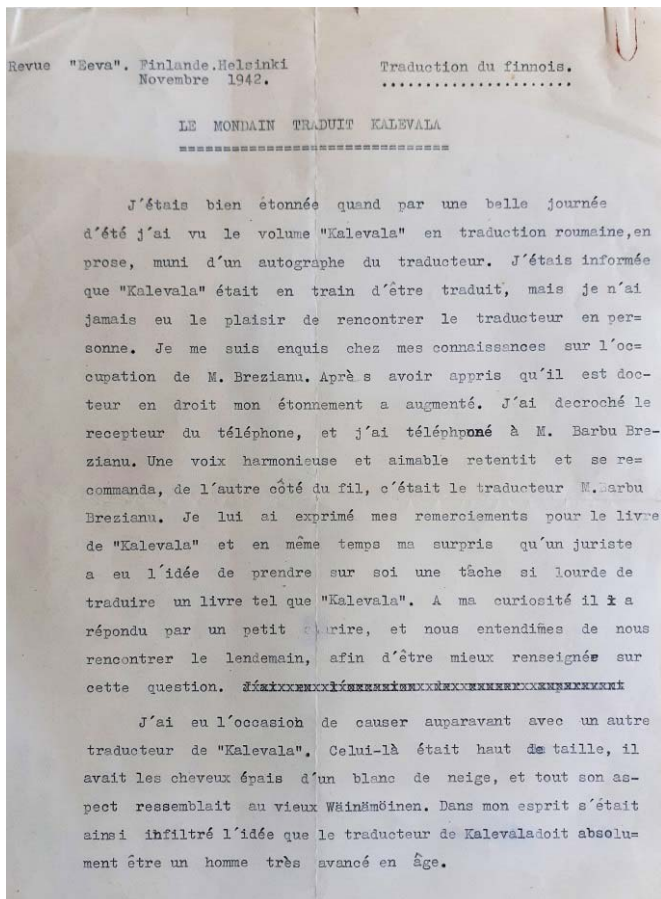
⁹ În imposibilitatea de a găsi respectiva revistă, presupunem că articolul referitor la traducerea *Kalevalei* în limba română a apărut în jurul datei înscrise pe scrisoarea dactilografiată, aflată în „Arhiva Barbu Brezianu”.

autoarei, Martta Laurikainen. Intitulat „Mondenul traduce Kalevala”, articolul are aspectul unei scrisori compuse cu spontaneitate, păstrând parfumul epocii, o depeșă scrisă pe ton frivol (cu unele erori, pe alocuri, de redactare în limba franceză) ton adecvat, probabil, ca și titlul, unei publicații intitulate *Eeva*, concentrând perfect atât uimirea autoarei în fața „personajului” pe care-l întruchipa Brezianu, cât și admirația nedisimulată pentru întreprinderea acestuia.

Coperta cărții *Kalevala*. *Epopoe națională finlandeză*, cu montajul traducătorului, cartea poștală și moneda finlandeză.

Dactilografie a articolului *Le mondain traduit Kalevala*, de Martta Laurikainen- Negrea, 1942, document aflat în „Arhiva Barbu Brezianu” a Institutului de Istoria Artei „G.Oprescu”.

Autoarea povestește prima întâlnire cu Barbu Brezianu, la care s-a înfățișat înarmată cu un exemplar al *Kalevalei* purtând autograful traducătorului, ceea nu putea fi însă tocmai prima întâlnire, întrucât din mărturiile târzii ale lui Brezianu reiese implicarea directă a Marttei Leurikainen în stilizarea de final a scrierii¹⁰. Presupunem că omisiunea colaborării dintre ei la care autoarea a recurs s-a datorat fie modestiei sau discreției, fie specificului revistei care nu se preta unor digresiuni literare sofisticate. Curiozitatea autoarei stârnită de ineditul situației ca un jurist să porceadă la o sarcină atât de dificilă ca traducerea epopeii finlandeze, este dublată de uimirea față de vârsta și înfățișarea traducătorului: „În mintea mea se infiltrase ideea că traducătorul Kalevalei trebuie să fie un om foarte vârstnic. Vă puteți imagina ce sentiment am avut când, a doua zi, am întâlnit un tânăr bărbat brunet, de 30 de ani, care s-a prezentat surâzând Barbu Brezianu”. La chestionările autoarei cum a ajuns să traducă epopeea, Brezianu răspunde aducând în discuție contextul războiului: „Camuflajele, obligația de a petrece serile acasă, dar mai ales dragostea pentru Finlanda și populația ei eroică, precum și o anume analogie între istoria României și cea a Finlandei, totul a contribuit ca această lucrare să devină un mod agreabil de a-mi petrece timpul”. La întrebarea „– De ce ați ales atunci o carieră în drept, din moment ce sunteți pasionat de literatură?”, Brezianu a răspuns destul de laconic: „– A fi jurist, este o tradiție în familia noastră”. (vezi Anexa)

Kalevala. Țară de viteji. Epopee națională finlandeză, apărută în plin război, în 1942, la eleganta editură bucureșteană Gorjan¹¹, cu o introducere de Ion Marin Sadoveanu, a avut o bună primire din partea publicului în epocă.

¹⁰ V. Lauri Lindgren, *op. cit.*, p. 41 și Barbu Brezianu, *op. cit.*, p. 73.

¹¹ Editură a inginerului Ștefan Georgescu-Gorjan, constructorul *Coloanei* lui Brâncuși de la Târgu-Jiu, care a tipărit în anul 1942, pe lângă epopeea *Kalevala* în versiunea lui Barbu Brezianu, traduceri remarcabile, creații de foarte bună calitate artistică și literară: *Gargantua*, în tălăcirea lui A.V. Macri, romanul *Les Grand Meaulnes* al lui Alain Fournier, tradus în limba română de Domnița Gherghinescu-Vania cu titlul *Cărarea pierdută*, beneficiind de o ediție bibliofilă, ilustrată cu gravuri de Fred Micoș.

Ion Marin Sadoveanu (1893–1964), scriitor distins, eseist, dramaturg, romancier, cronicar, cu o însemnată activitate de traducător (din Heinrich von Kleist, Stendhal, Shakespeare, Ibsen, Goethe, Taine), scrie o interesantă și solidă introducere, pe baza unor lecturi mai vechi din studii și traduceri ale Kalevalei în limba germană.¹² Își începe prezentarea cu mărturisirea că a cunoscut *Kalevala* „într-o cumplită iarnă dobrogeană”, când „nesăturata lăcomie a lecturilor” îi aducea în fața ochilor cartea cu nume ciudat, ilustrată pe copertă cu „scena tuturor închipuirilor: fereastra la mare”. Descrie o întâmplare și o experiență personală în care *Kalevala*, țara mitică a Nordului, se asocia în imaginația scriitorului cu „milenara tristețe a unei Dobrogi de iarnă”.

Ion Marin Sadoveanu consideră lucrarea lui Brezianu o „muncă de mare merit”, o „foarte precisă și conștiincioasă traducere ce redă într-o frumoasă proză traducerea Kalevalei” (p. XIII), subliniind „împrejurarea deosebit de fericită pentru cetitorul român a unei traduceri integrale, cu râvnă și pricepere dusă până la capăt de entuziasta hârnicie a d-lui Barbu Brezianu” (p. V).

Din numeroasele ecouri pozitive ale cărții apărute în presă, reținem câteva paragrafe semnate de nume sonore ale vremii, scriitori din aceeași familie cu Brezianu, apropiați în slovă și în spirit.

Pericle Martinescu¹³ anunță, în ziarul *Vremea*, apariția *Kalevalei* „grație unei râvne greu de întâlnit în zilele noastre și a înțelegerii profunde a semnificației ei poetice și spirituale”, transpusă în limba română „într-o excelentă traducere a d-lui Barbu Brezianu [sic!]”. Subliniază că acesta „printr-o muncă de câțiva ani, a realizat una dintre cele mai importante fapte culturale. Academia Română însuși, apreciind valoarea acestui efort și marea lui utilitate, l-a încoronat cu un premiu, pe când traducea încă în manuscris și în curs de realizare.”¹⁴

Romulus Dianu¹⁵ face o foarte scurtă prezentare a traducătorului, elocventă pentru personalitatea lui Brezianu, ca apoi să se lanseze în comentarii poetice, originale, asupra literaturii înseși, de care pare fatalmente vrăjit: „Amicul meu, d. Barbu Brezianu, care a venit la gustul clasicismului, după ce a hoinărit, câțiva ani, ca și mine, prin livezile răsturnate și iluzorii ale modernismului, a dăruit literaturii noastre o bună traducere a epopeii eroice „Kalevala”, care ne introduce într-un domeniu de vrajă și mitologie fineză, într-o lume uralo-altaică, de eresuri și de figurațiuni extraordinare.”¹⁶ Reținem impresia lui Dianu de revenire a lui Brezianu „la gustul clasicismului”, opinie pe care o putem înțelege ca o reflexie a balansării traducătorului între poezie, proză și basm, găsind până la urmă stilul potrivit, așa cum el însuși mărturisește, „în operele marilor nostri poeți ai prozei – Ion Creangă și Petre Ispirescu”¹⁷.

Despre excentricul impuls de a traduce epopeea finlandeză, atacând un țel aparent inaccesibil, și determinarea de a se dedica acestui efort cărturăresc, ce presupunea antrenarea unor vaste rute de cercetare, atât în domeniul lingvistic, cât și în cel al istoriei literaturii și civilizației, Barbu Brezianu va face mai târziu mărturisiri complete într-un articol intitulat „*Kalevala*” de la poezie și proză la basm, apărut într-un număr tematic al revistei *Secolul 20* din 1982:

„Vrăjit de ineditul basmului și magia legendelor, „râvna cititului” (cum spunea Ion Heliade Rădulescu) m-a împins să caut și acea transpunere în versuri a lui Léouzon Le Duc; și cum în vechile anticariate găseai vrute și nevrute, am descoperit în rafturile dughenii lui Iuliu Pach, din pasajul „Vilacros”, chiar ediția din 1867 a traducerii

¹² Conform bibliografiei de la finalul studiului introductiv: *Kalewala, das Nationalepos der Finnen*, von Anton Schiefner, Meyer & Jessen, o. J. (1921), München (1922?); Kaarle Krohn, *Kalewalastudien*, 2. Vol., Helsinki, 1942, în *Kalevala. Țară de viteji...*, p. XIX.

¹³ Pericle Martinescu (1911–1005), scriitor, jurnalist și traducător, a frecventat asiduu cenaclul Iovinescian al *Sburătorului*, colaborator la publicațiile *Vremea*, *Universul Literar*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Viața literară*, *Meșterul Manole*, *Dacia Rediviva*, a publicat mai multe volume de confesiuni și evocări interbelice, v. primul dintre acestea, *Umbre pe pânza vremii*, București, ed. Cartea Românească, 1985.

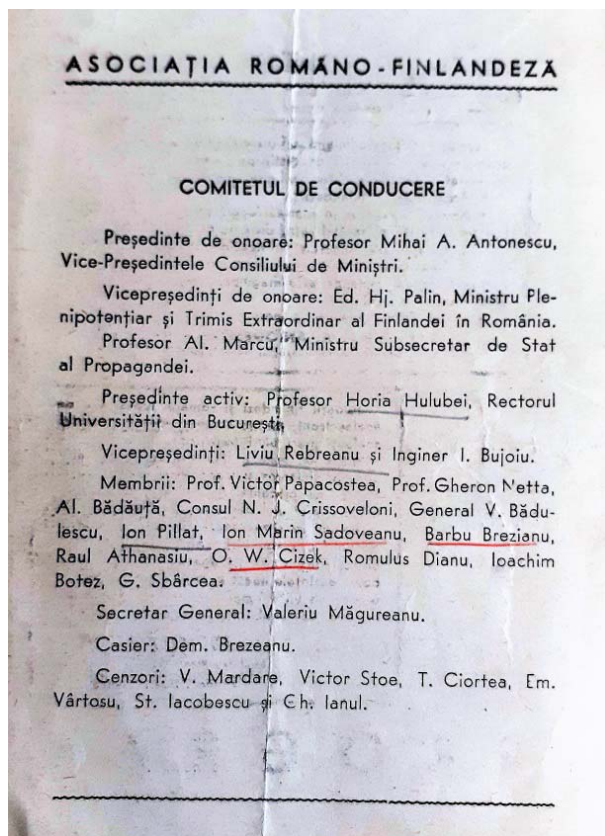
¹⁴ Petricle Martinescu, *Kalevala în românește*, în *Vremea*, duminică 19 iulie 1942.

¹⁵ Romulus Dianu (22 .03. 1905–25 .08.1975), prozator, publicist și traducător, a studiat la Colegiul Național „Sfântul Sava” din București, absolvent al Facultății de Litere și Filosofie a Universității din București, a debutat în revista *Rampa*, în 1926, cu cronici literare. În 1931 a intrat în serviciul diplomatic, lucrând timp de un deceniu ca secretar al lui Nicolae Titulescu. După cel de-al Doilea Război Mondial și afirmarea guvernului condus de PCR, a fost arestat și trimis la închisoare din cauza activității jurnalistice desfășurate înainte și în timpul războiului. A fost judecat în procesul așa-zisilor „ziariști fasciști”, alături de Pamfil Șeicaru, Stelian Popescu, Nichifor Crainic, Grigore Manoilescu, Radu Demetrescu-Gyr, Romulus Seișanu sau Ilie Rădulescu, v. Alex. Ștefănescu, *Scriitori arestați (1944–1964)*, în *România Literară*, nr. 23, 15–21 iunie, 2005.

¹⁶ Romulus Dianu, *12.000 de versuri*, rubrica „La zi”, în *Curentul* (?), 1942.

¹⁷ Vezi *supra*, nota 10.

în limba franceză: *Le Kalevala/ épopée nationale/ de la Finlande et des peuples finnois/ traduit de l'idiome original/ annoté et accompagné d'études historiques, mythologiques/ philologiques et littéraires*, editată concomitent la Paris, Bruxelles, Leipzig și Livorno. Exemplarul, legat în pânză, va fi provenit de la un cititor bârlădean, de vreme ce purta pecetea roșie a fraților „Furmuzachi din Bârlad”. (...) Acest mesaj venit din secolul al XIX-lea mi-a dat bucuria de a putea parcurge întreaga epopoe, transpusă de astă dată în strofe frumos rânduite, – tălmăcitorul izbutind să materializeze cuvânt cu cuvânt, pas cu pas, cele 22.795 de versuri, turnându-le într-o metrică rigidă adecvată.¹⁸

Pliant din 1 martie 1943 al programului de inaugurare la Ateneul Român a asociației Româno-Finlandeze, înființată în ianuarie 1943, printre membri fondatori regăsindu-se și Barbu Brezianu.

Imboldul de a o traduce a fost irezistibil – ca și juvenila insolență și pasiune de a mă încumeta într-un asemenea travaliu având drept singur temei tripla lectură franceză. (...)

A încerca transpunerea în limba română a unor rune din veacul al XIII-lea era treabă afurisită. Metereze severe trebuiau escaladate pentru a ajunge în cele din urmă la tainițele poeziei: sumedenie de octosilabe așteptau cuminte fără rime, octosilabe presărate însă cu frecvente aliterații, asonanțe, cu reluări – deseori ostentivă leitmotive – într-un idiom de o pierdută muzicalitate și pe care, firește, nu-l cunoșteam.¹⁹

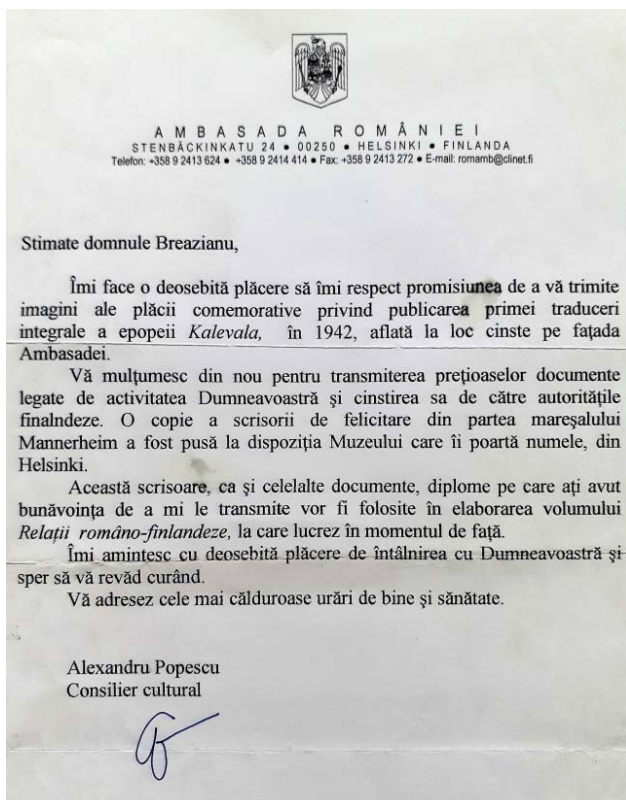
Într-adevăr, stilul cel mai nimerit, ritmul potrivit era cel al basmelor românești depănate la gura sobei de bătrânii sfătoși – nici ei știutori de carte –, și ale căror povestiri fruste le regăsim, doar puțin șlefuite, în operele marilor noștri poeți ai prozei – Ion Creangă și Petre Ispirescu./ Mi se părea a fi găsit aici o lungime de undă adecvată, într-un teritoriu oarecum similar, având aceeași forță de comunicativitate./ Tot în favoarea prozei pleda, poate, și exemplul lui Joseph Bédier²⁰ cu al lui *Tristan și Isolda*, în care arhaicele, zgrunțuroasele versuri medievale fuseseră prefăcute într-un cuceritor poem în proză.²¹

¹⁸ Barbu Brezianu, *op. cit.*, p. 71.

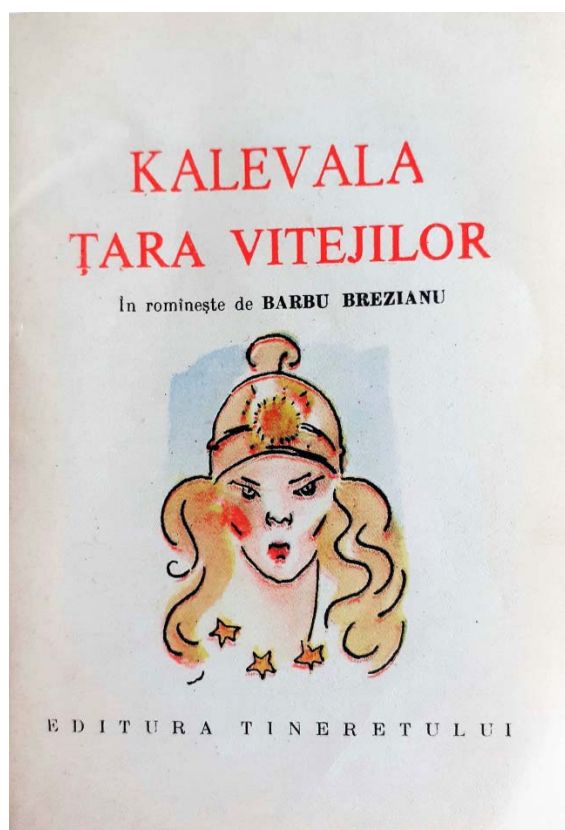
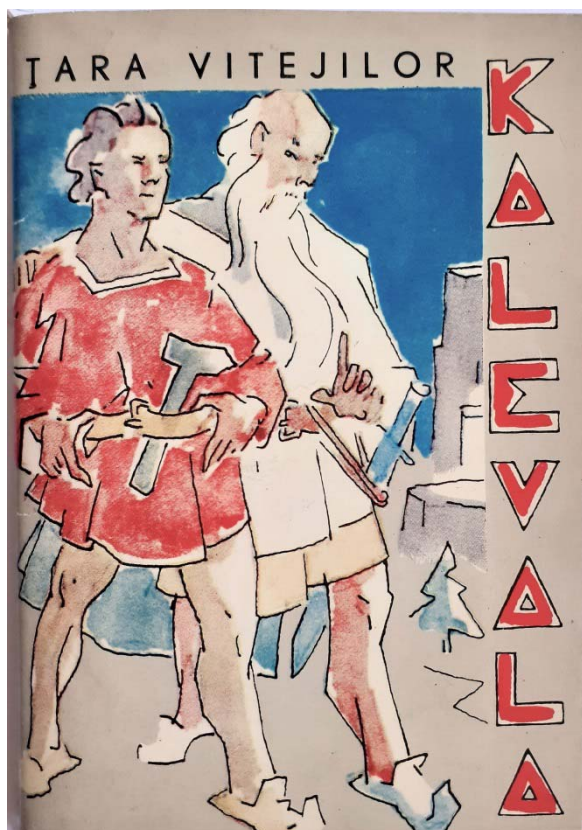
¹⁹ *Ibidem*, p. 72.

²⁰ Joseph Bédier (1864–1938), istoric literar francez, profesor la Collège de France, membru al Academiei Franceze din 1920, cunoscut îndeosebi ca autor al unei versiuni complete a mitului *Tristan și Isolda* (1902–1905), obținută prin trierea și compilarea surselor medievale.

²¹ Barbu Brezianu, *op. cit.*, p. 73.

Scrisoare de mulțumire și fotografie de la Alexandru Popescu, atașat cultural al ambasadei României în Finlanda în anii 2003–2006, documente aflate în „Arhiva Barbu Brezianu” a Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Kalevala, Țara vitejilor, Editura Tineretului, colecția „Traista cu povești”, 1965, ilustrații de Stelian Panțu.

Publicarea traducerii în limba română a *Kalevalei* în 1942 a fost semnalată ca un eveniment remarcabil chiar de către Mareșalul Carl Gustaf Emil Mannerheim care, într-o scrisoare de mulțumire (a cărei copie se află la Muzeul Mareșal Mannerheim din Helsinki), a subliniat că „traducerea Kalevalei a avut repercursiuni pozitive pentru relațiile dintre România și Finlanda”.²²

Acest fapt, împreună cu gestul, despre care am aflat din scrisoarea Marttei Laurikainen, de noblețe caritabilă pe care-l face Brezianu donând profitul din vânzarea cărții copiilor din Carelia și Laponia, probabil prin intermediul „Asociației de ocrotire a copiilor” înființată de Mareșalul Mannerheim în 1920, au concurat la decorarea sa cu medalia Ordinului finlandez „Trandafirul Alb”²³ în grad de Cavaler.

Traducerea în proză a epopeii *Kalevala* realizată de Brezianu a cunoscut ulterioare versiuni, sub forma unor episoade alese destinate copiilor, la Editura Tineretului, 1964 (broșură tipărită în 60.000 de exemplare), *Kalevala* repovestită, la Editura Ion Creangă, 1974, cu ilustrații de Marcel Chirnoagă (tiraj de 11.000 de exemplare), și a fost reeditată în 1999, la Editura Cavallioti (cu ortografia adusă la zi și textul revizuit), publicație care a apărut cu ocazia aniversării a 150 de ani de la apariția *Kalevalei* lui Elias Lönnrot. Acestei noi versiuni, traducătorul îi adaugă o postfață pe care o semnează *b.b.b.*, așa cum își semnase primele creații literare în perioada interbelică, din anii debutului său ca scriitor.

Kalevala, Repovestită de Barbu Brezianu, prefață de Șerban Cioculescu, coperta și ilustrațiile Marcel Chirnoagă, Editura Ion Creangă, București, 1974.

Traducerea epopeii naționale finlandeze *Kalevala*, în 1938, a fost opera care l-a consacrat pe Barbu Brezianu ca traducător, însoțindu-l permanent de-a lungul timpului, până la sfârșitul anilor 1990, un soi de „fortună finlandeză” a artei traducerii prin care a dezvoltat conexiuni din ce în ce mai nuanțate și mai strânse, nu numai între literatură și artele plastice, dar și între cele două culturi, finlandeză și română, devenind un ambasador al lor.

²² Alexandru Popescu, *Romanian-Finnish relations*, în *Revista pentru Studii Baltice și Nordice*, No.1, 1999, p. 118, v. și Alexandru Popescu, *Confluente româno-finlandeze: trei secole de contacte, 85 de ani de relații diplomatice*, București, ed. Institutului Cultural Român, 2005.

²³ Ordinul „Trandafirul Alb” a fost instituit de către generalul Mannerheim la 28 ianuarie 1918 pentru servicii civile și militare, design-ul fiind realizat de artistul Aksell Gallen Kalla. Această importantă distincție, în grad de Mare Cruce, a fost primită de Nicolae Titulescu, în 1934, decorație aflată astăzi la Muzeul Național de Istorie al României.

ANEXA

Revue "Eeva". Finlande. Helsinki + carte de visite *Melle Martta Laurikainen*
Novembre 1942
Traduction du finnois

LE MONDAIN TRADUIT KALEVALA

J'étais bien étonnée quand par une belle journée d'été j'ai vu le volume "Kalevala" en traduction roumaine, en prose, muni d'un autographe du traducteur. J'étais informée que "Kalevala" était en train d'être traduit, mais je n'ai jamais eu le plaisir de rencontrer le traducteur en personne. Je me suis enquis chez mes connaissances sur l'occupation de M. Brezianu. Après avoir appris qu'il est docteur en droit mon étonnement a augmenté. J'ai décroché le récepteur du téléphone, et j'ai téléphoné à M. Barbu Brezianu. Une voix harmonieuse et amiable retentit et se recommanda, de l'autre côté du fil, c'était le traducteur M. Barbu Brezianu. Je lui ai exprimé mes remerciements pour le livre de "Kalevala" et en même temps ma surprise qu'un juriste a eu l'idée de prendre sur soi une tâche si lourde de traduire un livre tel que "Kalevala". À ma curiosité il a répondu par un petit sourire, et nous entendîmes de nous rencontrer à lendemain, enfin d'être renseigné sur cette question.

J'ai eu l'occasion de causer auparavant avec un autre traducteur de "Kalevala". Celui-là était haut de taille, il avait les cheveux épais d'un blanc de neige, et tout son aspect ressemblait au vieux Väinämöinen. Dans mon esprit c'était infiltrée l'idée que le traducteur de "Kalevala" doit absolument être un homme très avancé en âge.

Vous pouvez donc vous imaginer, quels étaient mes sentiments quand le lendemain j'ai rencontré un jeune homme brun, mondain, de 30 ans, qui tout en souriant se présente comme Barbu Brezianu.

Il me raconte que l'idée de traduire Kalevala il la doit à la guerre.

"Les camouflages, l'obligation de passer les soirées chez soi, mais surtout l'amour pour la Finlande et sa population héroïque, ainsi qu'une certaine analogie entre l'histoire de la Roumanie et la Finlande, tout a contribué à ce que ce travail me devienne un passe temps très agréable. Au commencement on a tenu un concours pour traduction de "Kalevala" et la mienne avait reçu le premier prix."

M. Brezianu ajouta qu'en 1894 ont paru quelques pages de "Kalevala" en langue roumaine, en vers, dont le traducteur était un certain, Gr. Lazu de Jassy.

Pendant notre causerie j'ai appris que M. B. est marié, qu'il a trois enfants, et que dans ses loisirs il compose des vers. Il a même fait paraître un volume de poésies, il y a quelques années.

– "Pourquoi donc avez-vous choisi la carrière du droit, du moment que vous êtes passionné de littérature?" – lui ai-je demandée.

– "Être juriste, c'est une tradition [sic! tradition] dans notre famille" – répondit-il.

Le profit des premiers exemplaires vendus, M. Brezianu a donné pour les enfants de la Finlande.

